

Megjelenik
1 évfolyam 12 íven,
egyes szám a hónap 1-én.
Előfizetési díja:
1 forint.

IRODALMI SZEMLE.

Hirdetések
kétszer hasábozott
petitsoronkint
6 krajczárral
számíttatnak.

KIADÓ ÉS SZERKESZTŐ:

LUGA LÁSZLÓ.

Eger. II. évfolyam.

6. szám.

Junius 1-én, 1877.

Az egri egyházmegyei irodalmi egylet közgyűléséről.

Ugy hiszszük, lapunk irányának megfelelőleg cselekszünk, ha egyházirodalmunk kertjének egy új virágát, lapunk élén mutatjuk be olvasóinknak. Teszszük ezt nemcsak azért, mert mielőttünk nem az utolsó, hanem mindig az első helyet érdemlik meg mindazon, akár általánosb, akár szűkebb körre ható tényezők, melyek a vallás, tudomány és társadalmi műveltség védelmének és terjesztésének zászlaját lobogtatják: de teszszük egyszersmind azon szándék- és forró ohajtással: vajha ezen egyletnek azon hatása lenne, hogy az eszme, a cél, melyet az képvisel, más egyházmegyékben, sőt hazánk minden egyházmegyéjében visszhangra, a példa követésre találna!

Az egri egyházmegyei irodalmi egyletnek, ez előtt két évvel, e hármias cél adott létet: 1) az egyházmegyében levő írói erők egyesítése; 2) az egyesek irodalmi munkálkodásának kölcsönös elősegítése; 3) a jó irányú sajtó támogatása. Az elsőt már eddig is a legszebb siker koronázta, a mennyiben van az egyletnek: 48 működő, 66 pártoló, összesen: 114 tagja; mind egri megyei áldozár. Ezek közt látjuk az egyházmegye legkitünőbb alakjait, kik egész életüket az egyház, tudomány és irodalom szolgálatában töltötték, kik tehetségeikről, tudományaikról országszerte ismeretesek, ilyenek a működő tagok sorában: Danielik, Ihász, Magyar Ferencz, Mindszenty, Benőfy, Balássy, Korének, Vochler stb.; vagy a fiatalabbak közül: a Népujság Nótárusa: Sebők, Vincze, Luga, Répássy, Katinszky, Rapács stb.; továbbá a pártoló tagok közül: Tárkányi, Pájer, Kozma Károly, Stephanovszky, és mások; oldaluk mellett pedig az ifju nemzedék tagjai, kik az egyház és haza érdekeinek élni, szolgálni, cselekedni képesek. Ime, ha az egylet még semmi más eredményt nem volna is képes felmutatni, mint azt, hogy az egri egyházmegye jeleseit és munkára kész tagjait egyesíté s mintegy megtestesülése azon egy léleknek és szándéknak, mely őket lelkesíti s vezérli: már e solidaritás eszközése, s tudata felette nagy, lelkesítő nyereség. A másik két cél illetőleg: az egylet eddig lefolyt élete még sokkal rövidebb, mint hogy hozzá méltó, töle méltán várható s nem mulékony eredménye-

ket képes lett volna felmutatni. Az egyletnek még eddig az alakulás nehézségeivel kelle küzdenie, s a ki az ily dolgok természetét és fejlődési menetét ismeri, ezen nem fog csodálkozni. A tapasztalás ugyanis, főleg az uttörőknél, sokszor a legtökélyesebb terveket, számításokat is áthuzza, azok változtatását, idomítását követeli s oly nehézségeket tüntet elő, melyeket az emberi számítás figyelembe nem vett. Ez történt itt is. Az egylet, a szakképzés előmozdítása végett, 6 szakosztályra osztatott, melyek a következők: 1) theologia s buzgalmi iratok; 2) jog, egyházpolitika s társadalmi kérdések; 3) bölcsészet és természettudományok; 4) népnevelés és népirodalom; 5) történelem és régészet; 6) szépirodalom és nyelvészet. Azonban 19 hónapi tapasztalás azt mutatja, hogy e magában véve helyes és kívánatos rendszer, a tagoknak a szakosztályokéhoz aránylag csekély száma s a helyi körülmények miatt, ide nem alkalmas; miéttis e rendszert a május 24-én tartott közgyűlés eltörölte, s az alapszabályokat a tapasztalás, e legjobb mester tanítása szerint idomítá s tökélyesíté. Ezen változtatások között legfontosabb az, hogy a választmány, mely eddig a szakosztályok elnökeiből és 6 választott tagból állott, s melynek most már feladatává lön a megszüntetett szakosztályok teendőinek végzése is, 18 rendes és 3 póttagra emeltetett, hogy így a választmány, mely az egylet gépezetének mintegy gőzkazánját képezi, annál több erővel, munkás kézzel rendelkezék.

És most lássuk röviden a közgyűlés lefolyását. Tartatott május 24-én, Egerben, az érseki lyceum egyik magántermében. A Szentlélek segélyül hívása után, az egylet közkedvességű, jeles elnöke, Ihász Gábor üdvözlé a helybeli és a vidékről begyűlt tagokat és megnyitó beszédében lerajzoló az egylet keletkezésének és alakulásának phazisait. Beszéde végén, aggkora hivatkozással, fölmentetést kéri elnöki tisztétől és annak fiatalabb erőre ruházását ajánlja. Utána a titkár, Vincze Alajos, több helyen éljenzéssel kitüntetett lelkes beszédben sorolá fel az egyletre s működésére vonatkozó adatokat, melyek közül a következőket emeljük ki. Van az egyletnek — mint már feljebb említők, — 48 működő, 66 pártoló, összesen: 114 tagja. Szakosztályok

szerint az 1-nek 10; 2-nak 9; 3-nak 5; 4-nek 9; 5-nek 7; 6-nak 8 tagja. Választmányi gyűlés tartatott: 10. A beadott terjedelmesebb munkák közül szabályszerű bírálat után az egyesületi támogatása s részben anyagi segélye mellett megjelent: Vincze Alajos Egyházi beszédeknek 1 kötete. A többi munkálatok részint bírálat, részint új átdolgozás alatt vannak. A választmány egy pályakérdést is tűzött ki a polgári házasságról és a vallásszabadságról (azon alkalomból, midőn szó volt, hogy az országgyűlés e tárgyakat napirendre fogja tűzni). A beérkezett munka a bírálók véleménye szerint, a kívánt igényeknek teljesen meg nem felelt ugyan; de a kérdés újabb kitűzése az alkalmasság beálltáig felfüggesztetett. Továbbá a választmány megbízta Mindszentyt, mint indítványozót, egy almanach szerkesztésével az egri írók műveiből. Kitűnő költőnk, legutóbbi időben, fájdalom, súlyos betegsége gátlá művének teljes befejezésében, de ígérte, hogy felgyógyulása után, a mit szívből kívánunk, mihamarabb megfelel az egyesület megbízásának. — Az egyesület anyagi állása pedig ez: bevétel: 571 forint. kiadás: 136 frt. 30 kr. A maradvány takarékpénztárban gyűmölcsözik. Ime az egyesület rövid idő alatt, jelentékeny alapra tett szert. Köszönet a nagylelkű pártolóknak, kik a jóirányú irodalmi törekvést ily nemeslelkű áldozatkészséggel támogatni képesek!...

A titkári jelentés után, Klampaczky Alajos síróki plebános, ékes szavakban tolmácsolja az egész tisztkarnak, de főleg az elnöknek és titkárnak, az egyesület halás köszönetét. — Következett a beadott indítványok tárgyalása. Volt pedig 3. Az első, a már feljebb említett szakosztályi rendszer megszüntetéséről szólt, mely érdekes vita után, egyhangulag elfogadtatott: a második ez: „Gondoskodjék az egyesület egy népirodalmi vállalat megindításáról, mely oly berendezésű lenne, mint pl. a Népujság szerkesztői által megindított Népkönyvtár, vagy a Mindszenty-féle Egri népkönyv;“ a harmadik pedig: „Az egyesületi munkás-

ság előmozdítására, tüzzön ki az egyesület minden évben pályakérdéseket.“ E két utóbbi is köztetvésséssel találkozott és a választmány megbízott, hogy azok fogantatásáról intézkedjék. Van okunk hinni, hogy ennek kapcsán a választmány a szoroson népies mellett a középosztály igényeit is méltóképen figyelembe veendő. Ime e két indítvány elfogadása is jelzi az egyesület működésének irányát és szellemét: külrehatólag a keresztény ismeretek és elvek terjesztését; belől pedig az önképzés és tudományos munkásság elősegítését.

A gyűlés további folyamának egyik fénypontját képezte Kandra Kabos felolvasása, Barkóczy egri püspök életéről, melyet a gyűlés, végig tetszéssel és figyelemmel hallgatott. A felolvasott rész csak rövid jellemrajzkivonat volt a fáradhatlan szerző terjedelmes művéből, melyet a választmánynak beadott. A közgyűlés azon ohajnak adott kifejezést, hogy az érdekes dolgozat az egyesület által kiadassék.

A felolvasás után a tisztkar megújítására beadott szavazatok eredménye hirdettetett ki, mely szerint, az egyesület elnökévé: Zsendovics József kanonok, alelnökké Balássy Ferencz, titkárrá: Szmidá Victor, pénztárnokká: Végh Pál választott. A választmány pedig következőleg alakult meg: rendes tagok: Bartók István, Benőfy Soma, Csekó Gábor, Ihász Gábor, Kandra Kabos, Katinszky Gyula, Krassy Félix, Korének József, Luga László, Mindszenty Gedeon, Párty Sándor, Rapaics Rajmond, Répássy János, Sebők László, Sivampel József, Vincze Alajos, Vochler Alajos, Zsaskovszky József; póttagok: Blazsejovszky Ferencz, Debreczeni János, Klampaczky Alajos.

E választmánytól és a „tenere modum“ helyes keresztülvitelétől függ, hogy e korra még gyenge növény, az egyszerűség és buzgalom melegénél, terebélyes fává növekedjék!

o+o.

Szemle.

Dr. Zánkay. Az egyházi gyógybüntetések. Különös tekintettel IX. Pius „Apostolicae sedis“ kezdetű constitutiójára. A budapesti m. k. tudomány-egyetem hittani kara által a Horváth-féle jutalomdíjjal koszorúzott pályamű. Irta dr. Zánkay Gyula, veszprémmegyei áldozár és papneveldei tanulmányi felügyelő. Veszprém, 1877. Nyomatott Krausz Armin nyomdájában. IX. 356 l. nagy 8-rét. — Ara 2 ft.

Az egyház által a gonoszok elrettentésére és a gyengébbeknek a jó uton való megtartására hozott gyógybüntetési szabványok rendkívül felhalmozódtak, az idők változával részben fölösle-

sekké váltak, minek folytán gyakorlati alkalmazásukat illetőleg a hivek ép úgy, mint a lelkipásztorok nem kis aggályok- és lelkiismereti furdalásoknak voltak kitéve. Különösen tapasztalható volt a baj, mióta a különféle udvarok befolyása alatt álló XIV. Kelemen az „In coena Domini“ bulla évenkénti kihirdetését beszüntette, érvényben hagyván annak egyes, tagadni nem lehet, nagy részben a középkori jog álláspontján nyugvó tételeit. A baj folyton nőtt, mignem a figyelmét mindenre kiterjesztő IX. Pius 1869. okt. 12-én az egyházi gyógybüntetések történetében korszakot alkotó „Apostolicae sedis“ kezdetű constitutióját kiadta. Ez a bajt megszüntette, a kételyeket

részben eloszlatta; részben mondom, minthogy bármily tökéletes legyen is valamely törvény, ha a mindennapi élet egyes eseteire akarjuk alkalmazni, újabb meg újabb kételyek merülnek fel. melyeket, amennyiben hivatalos magyarázatok nem állanak rendelkezésünkre, a tudósok vannak hivatva eloszlatni. A rómaiak „duodecim tabularum“ törvényének magyarázatai Justinianus korában Tribonianus szerint csaknem 2000 könyvet s 300,000 versnél többet tettek ki; pedig ezek csak külső, nem pedig belső, és így a legfinomabb szálakból szövevényesen complicált viszonyok szabályozására voltak rendelve.

Ha ezen szempontot figyelmen kívül hagyjuk, már csak azért is helyeselnünk kell a budapesti m. k. tudomány-egyetem hittani karának azon eljárását, hogy a múlt évi pályakérdéseinek egyikét a gyógybüntetésekről tűzte ki; mivel e körül kapott lábra hazánkban különösen bizonyos közöny, mely lassankint az egész gyóntatószékre kiterjedt, és így a keresztény hiterkölcsei élet leg-hatalmasabb előmozdítóját üdvös hatásában szert-főlött gátolta. A laetargia valószínűleg még soká tart, ha hitudományi karunk a közöny valódi okát alapjában meg nem támadja, és lehetővé nem teszi, hogy az egyház egyik legüdvösebb intézményével, mindenki könnyen megismerkedhessék. Volt ugyan eddig használt kézi könyveinkben is szó a gyógybüntetésekről, de csak röviden, a többit a tanárok buzgalmának kellett pótolnia; pedig mi lesz a sok szép theologiai előadásból addig, míg az élet mezején kell azokat érvényesítenünk, a mindennapi tapasztalás mutatja. Az „Apostolicae sedis“ constitutio még újabb tankönyveinkben is csak röviden van ismertetve, ha Schüch lelkipásztorkodástanát kiveszszük, de ez sem foglalkozhatik vele oly kimerítőleg, mint az ügy fontossága megkíváná. Ebből láthatólag valódi életszükségen volt hivatva segíteni az, ki a hittudományi kar felhívására a gyógybüntetések tudományos feldolgozására vállalkozott. Mennyire felelt meg a feladatnak dr. Zánkay Gyula bő forrástanulmányával írott művében, nem tartjuk magunkat illetékeseknek bírálatot mondani; ítelt a fölött az ország első hittani tudományos tekintélyű testülete, midőn a Horváth-féle jutalomdíjra méltónak találta. Épen ezért a következőkben inkább ismertetésére szorítkozunk, és ha talán saját véleményünknek is kifejezést adnánk, tesszük azt azon tisztelettel, melylyel szerzőnknek művében nyilvánuló tudománya és bírálóinak tekintélye iránt tartozunk.

A mű az „Apostolicae sedis“ constitution, előszón és a történeti bevezetésen kívül, általános (11—142 l.) és különös részre (145—342 l.) oszlik, mit a két lapra terjedő zárszó, tartalomjegyzék és betűsoros tárgymutató követ.

Az általános rész hat fejezete a szükséges előismeretek után értekezik a gyógybüntetések alanya- és okairól, a büntető hatalom megenge-

dett és érvényes gyakorlatának kellékeiről, a gyógybüntetés alól kimentő okokról és a feloldozásról. Szerzőnk mindenütt a történelmi kifejlődésre való tekintettel először az elveket határozza meg, s azután alkalmazza azokat egyes esetekre. Nem kerül ki figyelmét a felhozni szokott ellenvetések, nem azon támadások, melyekkel az egyház gyógybüntetési intézménye ellen ki szoktak kelni; az ellent nem kerüli, hanem felkeresi, vele a józan logika kérlelhetlen fegyverével szembe száll és leveri, miben leggyakrabban az ellenség gyártotta fegyverek teszik a legjobb szolgálatot. Hol a vélemények elágazók, rendesen azt fogadják el, melyet a legnagyobb tekintélyek védnek; az „audiatur et altera pars“ elvét egész következetességgel viszi keresztül; míg saját állításaért küzd, nem hallgatja el az ellenvélemény mellett felhozni szokott érveket sem; és így, amint ő vakon nem követ senkit, azt sem látszik követelni, hogy valaki őt így kövesse.

A különös rész kilencz fejezetben szól a kiközösítésről és hatályairól, a közjog által kiszabott kiközösítéssel sújtott vétségekről, mit az „In coena Domini“ története nyit meg, továbbá a felfüggesztésről és hatályairól, a közjogi felfüggesztésekről, a felfüggesztések megszüntetéséről; végre az egyháztilozatról és hatályairól; a fentartott tilozatokról, valamint a tilozatok megszüntetéséről. Szerzőnk eljárása a különös részben ugyanaz, mint az általánosban; itt is, előbb az elveket állapítja meg s aztán alkalmazza egyes esetekre; az „Apostolicae sedis“ constitutio tételeire. Mely eljárásában a canonistáktól soha tapotnyira sem távozik az erkölctanár. Az új törvény, — mint némelyek a többször említett constitutiót nevezni szeretik — egyes tételeit, dacára annak, hogy ezen téren igen csekély számú úttörői voltak, oly világításba helyezi, hogy semmi kívánni valót sem enged. Csak két pontra vonatkozólag akarjuk itt szerény nézetünket elmondani:

1. A pápának különösen fentartott kiközösítések X. pontjánál complex alatt szerzőnk, nem tudjuk, mily okoknál fogva, csak nőszemélyt ért; mi részünkről nem tartjuk ezt eléggé elfogadhatónak, miután a constitutio különbséget nem tesz; XIV. Benedek „Sacramentum poenitentiae“ című bullája pedig határozottan, „qualemeumque personam“ -ot említ. Lehetnek, még pedig igen tekintélyes írók, kik elég fontos okoknál fogva az ellenkező nézetet védik; mégis annál szükségesebbnek tartottuk itt saját véleményünknek, mely Gury szerint általánosnak mondható, kifejezést adni, mivel szerzőnk Ligouri sz. Alfonssal a complex fogalma alá veszi az „imperfecta luxuria“ — mint pl. a tisztátalan beszéd- vagy érintésben való bűnrészt is.

2. Azok kedvéért, kik teendőik tulhalmozottsága, vagy más okoknál fogva nem érnek rá az egész könyvet azonnal elolvasni, hanem először, mint tagadhatatlanul legfontosabb részzel, az

„Apostolicae sedis“ constitutioval ismerkednek meg; igen célszerűnek tartottuk volna, ha szerzőnk nem csak az általános részben, (120, 129, 166 l.) hanem a pápának egyszerűen fentartott eseteknél is megemlíti, hogy azok, kik a pápának különösen fentartott esetekben a közel halál esetét kivéve, különös engedély nélkül valakit feloldoznak, a pápának egyszerűen fentartott kiközösítés alá esnek. Igazságtalanok lennénk azonban, ha elhallgatnók, miszerint az egyszerűen fentartott esetek 16. és 17-ikénél szerzőnk a 166-ik lapra utal, hol a szükséges utbaigazítást mindenki megtalálhatja. Hogy a trienti sz. zsinat által hozott gyógybüntetések is kellőleg vannak méltatva, magától érthető.

A mű irálya tiszta, világos és magyaros; az apologeticus részekben, valamint az egyes esetek bevezetésében emelkedett; a műszók a kifejezni szándékolt fogalmaknak megfelelők. Kiállítása nem kevésbé válik becsületére a nyomdának, melyből kikerült, semmi költséget sem kimélt, hogy műve belértékének megfelelő külalakot nyerjen.

A munka nagyságos és főtisztelendő Tarányi Ferencz urnak, a veszprém-egyházmegyei káptalan éneklő kanonokának, a bold. Szűzről nevezett rajki prépostnak, zsinati vizsgálónak, az irodalom nagylelkű pártfogójának van az 1876. nov. 19-én tartott aranymiséje emlékére ajánlva.

Mielőtt ismertetésünket befejeznök, legbensőbb meggyőződésünknek adunk kifejezést, ha kimondjuk, hogy dr. Zánkay Gyula műve a szó legteljesebb értelmében, hézagpótló, melyet egyetlen lelkipásztorkodással foglalkozó magyar-ajkú paptársunknak, vagy, minthogy mindnyájan első sorban a lelkipásztorkodásra szenteltettünk fel, egyetlen áldozárnak sem lenne szabad nélkülöznie. Valóban csak szégyenünkre válnék, ha a remek munkát saját szükségünk, és annak értékéhez képest fel nem karolnók. Avanziniek az „Apostolicae sedis“ constitutiohoz irt magyarzata eddig négy kiadást ért; rajtunk a soi, hogy tömeges pártolásunk által is kimutassuk, miszerint a kath. hit-erkölesi élet ápolására megteszünk mindent, és ezen tekintetben sem akarunk külföldi testvéreink mögött maradni.

Kazaly Imre. A kath. Egyházjog-tan kézi könyve, különös tekintettel Magyarország jogi viszonyaira. Irta K. I. vácz-egyházmegyei áldozár, a hittudományok borostyánkoszorúsa, s a vácz-i püspöki papnöveldeben az egyházjog és egyháztörténelem ny. r. tanára. Két kötet, 8-r. 767 l. Vác, 1877. Ára 3 ft. 20 kr.

Egy a sajtó alól épen most kikerült egyházjogi mű fekszik előttünk, melyet — őszintén megvalljuk — a kétkedés érzelmével kezdtünk lapozni. Nem elfogultságból, mintha talán okunk lett volna attól keveset várni; hanem azon velünk

született gyengeségnél fogva, hogy miként a szónokot, ki egy minden oldalról megvitatott és kimerített kérdéshez akar hozzászólni, gyakran kárhozzátjuk, hogy mért nem áll el a szótól: úgy az irodalom terén is tartózkodással üdvözöljük a bajnokot, ki jeles küzdők után lép ki a síkra oly időben, midőn amazok babérai még egészen zöldek, s alig hangzott el a tetszés, melylyel a közönség azok műveit fogadta. Kath. egyházjogi irodalmunkat a közelebb letűnt néhány év alatt Porubszky Konek, Hoffman, Bozóky, Csiky, Szeredy sat. oly tekintélyes számú, s oly jeles szakmunkákkal gazdagították, hogy midőn ezek után alig egy évre K. úr ismét „Egyházjogtan“-t ad kezünkbe, önkénytelenül is azon kérdéssel állunk szemben: vajjon „nem úgy futott-e mint bizonytalanra? nem úgy harezolt-e, mintha a levegőt verné?“ (Kor. I. 9, 26.)

Azonban, K. úr művének figyelmes átolvasása után, ez iránti kételyeink teljesen eloszlottak, s örömmel adunk kifejezést azon véleményünknek, hogy K. úr műve kitűnően megállja helyét kitűnő pályatársai között, nemcsak mint absolut becsü mű, hanem főleg mint különlegesség, mint iskolai használatra kiválóan alkalmas tankönyv, s mint a lelkipásztori hivatal sokoldalú teendői között biztos kalauzül szolgáló iránytű.

Miként a hivatott művész, ki szenvedélylyel és lelkesedéssel kezeli hangszerét, oly hangokat csal ki abból, melyek új bájakat kölesönöznek az előttünk jól ismert daraboknak: úgy K. úr művének tapintatos összeállítása is feledtetni velünk, hogy a jogi anyag feldolgozása közben kifejtett eszméi nem újdonságok előttünk, hogy ugyanazokkal már más szerzőknél is találkoztunk; — K. úr műve a fáradhatlan szorgalmú méh összegyűjtögetett szinméze, melyet annál kellemesebben élvezünk, miután ismerjük a jeles virágokat, melyekről gyűjtetett.

K. úr, mint ezt előszavában jelezi is, nem akart egy egészen új, vagyis közvetlen a jogforrások után készült jogi munkát alkotni, hanem előre kitézött célja: a tankönyv írás lebegvén szeméi előtt, műve kidolgozásában a fősúlyt arra fektette, hogy az a lehető rövidség mellett minél kimerítőbb, érthetőbb és folyékonyabb irányú legyen — egyszóval, hogy az a tankönyv iránti jogos igényeinknek megfeleljen. E végből ritka tapintattal és szorgalommal használta ki a rendelkezésére álló anyagot, melyet egyes szerzőknél saját céljaira alkalmasnak felismert, úgy hogy bár észrevehetőleg mások nyomdokain halad: az egyöntetűségre oly figyelemmel volt, hogy művétől az eredetiség, az önálló eszemenet jellegét nem lehet elvitatni.

Definiói, melyek mindig szabatosak, Aicherre emlékeztetnek; a helyes jogítézet, Walter tanulmányozására mutat; Phillipstól a

történeti oknyomozást, Porubszkytól a tárgynak, minden oldalról való megvilágítását, Konektól a tárgyilagosságot, Szeredytól a kimerítő modort sajátította el; — szóval ügyesen használja fel minden egyes szerzőtől azt, mit ott kitűnőnek talál, mi által oly művet ad a közönség kezébe, melyben mindenki fog találni valamit, mi kedvére lesz: a szaktudóst a tudományos készültséget tanúsító összeállítás fogja érdekelni; a laikust mint kellemes és tanulságos olvasmány fogja gyönyörködtetni; míg a szépen folyó, könnyen érthető s így könnyen is tanulható irály, az eszmék logikai összefüggése és természetes egymásutáni következése kivált azoknak fogja megnyerni tetszését, kik hivatásuknál fogva tankönyvül használándják K. úr művét, s örömmel fogják tapasztalni a különbséget tankönyv és tankönyv között.

De még egy jó tulajdona van K. úr művének, melyet különösen ki kell emelnünk. Ez — a gyakorlati élet, melyet kétszeres érdeműl kell betudnunk ma, midőn gyakran olvasunk theol. műveket, melyek szerzői az elmélet tágas térein szabad röplést engednek magasztos eszméiknek: de annál kevesebb figyelemben részesítik azon kérdéseket, melyek helyes, tapintatos és törvényszerű megoldása immár a mindennapi élet követelményei közé tartozik. — Kazaly úr nem követi az ily theoretikusok ábrándos hajlamait. Nem időz soká oly tétéleknél, melyek — bármily hálásak lennének is különben az íróra nézve — nincsenek többé napirenden. Ellenben körülményesen és kimerítően tárgyalja a gyakorlati élet terén előfordulható jogi eseteket, különös figyelemmel nemcsak az országos törvényekre, hanem a legújabb miniszteri rendeletek intézkedéseire is, minélfogva kiváló szolgálatot tesz a gyakorlati téren működő lekipásztoroknak, kik e műben nemcsak jogaikat találják följegyezve, de kötelességeiket is, melyek törvényszabta teljesítése egyedül biztosíthatja jogainknak tiszteletbentartását.

Ezen szempontokból csak örülni tudunk, hogy K. úr a versenytől vissza nem rettenve, hanem sz. Ágostonnak (L. de Trinit. c. 3.) jeles szavait: „Utile est: plures libros a pluribus fieri diverso stylo, non diversa fide, etiam de questionibus iisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios quidem sic, ad alios autem sic“ szem előtt tartva, jeles munkáját közrebocsátotta.

A mű belbecséből nem vonnak le az itt-ott előforduló idézeti hibák (P. II. k. 552. l. A hullák kiásatására és elszállítására vonatkozólag az 1865. jul. 19. kiadott helytartótanácsi rendeletet; továbbá 1873. nov. 11. kelt minisztr. intézkedést egész terjedelmében közli szerző, holott ezek az 1875-ik évben kiadott belügyminisztr. rendelet által hatályon kívül helyezetttek, s új intézkedésekkel, melyek jelenleg is érvényben vannak, cseréltettek föl.)

Néhol mondatszerkezeti hibák is csusztabe, de ezeket a figyelmes olvasó könnyen helyrehozhatja, s meg is bocsáthatja szerzőnek, ki művét sok különféle nyelvezetű és szerkezetű munka szorgalmas tanulmányozása után szerkeszté, s így nem csodálható, ha néhol a lényeggel teljesen elfoglalt figyelem a formai tökélyre is ki nem terjeszkedett.

A mű 767 lapra terjedő két kötetből áll; eléggé csinos kiállításban; ára 3 frt 20 kr.; növendékpapok részére 2 frt 20 kr.; kapható szerzőnél.

Gubicza I. Chateaubriand, A kereszténység szelleme.

Franziából fordította Gubicza István. Harmadik, negyedik kötet. Budapest, 1877. Megrendelhető a „Hunyady Mátyás“ intézetnél. *)

Chateaubriand-t, művének berendezésénél Pascal azon elve vezérlé, hogy a kereszténység iránti ellenszenv legyőzése végett azt kell megmutatni először, hogy az nem ellenkezik az észszel, aztán, hogy tiszteletreméltó; majd fokozatosan szeretetre méltóvá kell tenni és vágyat ébreszteni, bár igaz volna; végül kétségbevonhatlan érvekkel bebizonyítani, hogy az csakugyan igaz. E tervnek megfelelőleg, műve első részében a kereszténység alapdogmáit és erkölestánát tárgyalja; a másodikban a kereszténység költészeti elemét; a harmadikban befolyását a szépművészetekre s tudományokra; a negyedikben isteni tiszteletét, a szerzetes és világi papságot, szervezetöket, a tudomány, művészet, politika s társadalom terén kifejtett működésöket, mint az általok képviselt kereszténység szellemének nyilvánulásait. Az első részben főleg az érzelemhez; második- és harmadikban a képzelem- és észhez; negyedikben az akarathoz szól, tehát az egész mű egy nagy szónoki beszéd berendezésével bír.

Chateaubriand villámerővel futkos a világirodalom és a századok történetének mezején; bámulatos ítélő tehetséggel keresi össze, művészi kézzel válogatja ki s fűzi koszorúba azon örökké diszló virágokat, melyeket a kereszténység szelleme hintett szét és nevelt az ember szellemi, erkölcsi s társadalmi életének tágas terén. Valóban rá is alkalmazhatók azon szavak, melyeket ő, Bossuetről, egyik művére vonatkozólag mond: hogy t. i. patriarcha Tophel pálmái alatt, miniszter a babyloni udvarban, pap Memphisben, törvényhozó Spartában, polgár Athénben és Romában. Ő is minden tudományban otthonos és mester; szelleme minden időt átölel; tudományos és széptani ismeretei mindenütt mély gondolkodás- és ékesszólással párosulnak. Mily költői ihlettséggel elmélkedik, hogy csak egy példát hozunk fel, a régi zárdák fekhelyének megválasztása — s azok romjai felett! „A szél körüljár e

*) (v. ö. Irod. Sz. 4. sz.)

romok között és azok megszámlálhatlan repedései, mint megannyi panaszos hangú sípokká lesznek“. . . „Keresztény emlékek szentelt romjai, ti nem emlékeztettek, mint más romok, vérre, igazságtalanságok- és erőszakoskodásokra! Ti csak egy békés történetet, vagy legfeljebb az Emberfiának titokszerű szenvedéseit beszélitek el. És ti sz. remeték, kik, hogy egy boldogabb magányba jussatok, száműztétek magatokat a hideg sark jégvidékeire, élveztétek most az általatok hozott áldozatok gyümölcsét!“ (III. k. 183. l.). Lelkesedéssel beszél azon időkről, midőn, sz. Bonifác szerint, a kelyhek fából, a papok aranyból voltak; összehasonlítja a pogány sírokat, melyek a múltból — s a keresztényekéit, melyek a jövőről beszélnek; a dicsőítés hangján szól a jezsuita-hittérítőkről, hogy oszták meg egymás közt azon keresztetek gyönyöreit, melyekhez az Ur annyi kezetességet kötött; hogy életök minden egyes percét, valamely hőstett, megtérések vagy szenvedések jelölik és sokszor, egyéb táplálék hiányában, ruháikat ették meg. A hittérítőkről átmege a keresztény hősiesség útjára a lovagrendekhez; aztán szeméink elé állítja a ker. jótékonyt és tanítást, a földművelést, mesterségeket, kereskedelmet, polgári s büntető törvényhozást stb. s elragadtatva felkiált: „Ó religió, mily dicsők a te diadalaid! . . . Mennyei vallás, mely arra kényszerít, hogy szeressük azt a szánandó emberiséget, mely őt rágalmazza.“ (IV. k. 163 l.) Meg kellene állapodnunk minden pontnál, ha e mű egész szépségét és azon ügyességet feltüntetni akarunk, melylyel a szerző a kereszténység ajándékait, segélyeit, kincseit, gyógyszereit és mennyei fényét, e művében, mint a Teremtő ügyvédé feltünteti, oly czélből, hogy a teremtmények itélőszéke előtt, emberi okokkal igazolja azon terveket, melyek a világnak létet adtak. (IV. k. 240 l.) Ő nem támad, csak védelmez, nem isteni, hanem csak — mint világi férfi, — emberi érveket használ; ő nem papokhoz, vagy tanulókhöz, nem is keresztényekhez beszél, hanem hitetlenekhez, és istentagadó irodalmárokhöz, még pedig oly könnyed modorban, mely az istentelen regények és tárcza-czikkék modorát akarja utánozni. A valószínűleg beszélők- és pogány költeményekkel szembe állítja a kereszténység e nemű termékeit; ugyanoly fegyvert használ a kereszténység védelmére, mint az ellenség annak megtámadására. Ugy tesz ő, mint egykor az izraeliták, kik az egyiptomi bálványkincseket, melyeket magokkal vitték, a szövetség sátorának diszítésére használták fel. Chateaubriand-t, e költői s világi modora miatt, sokan megtámadták még azok közül is, kiknek ügyét védte. De ő hivatkozik sz. Jeromosra, ki pogány tudományossággal védte a keresztény tant; sz. Ambrusra, a ki világi ékeszölésével bájolta el az ifju Ágostont; Apollinariusra, ki az evangéliumi tanítást és erkölcsi pa-

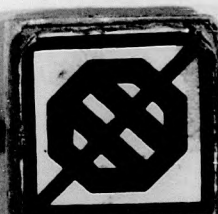
rancsokat, Plató mintájára párbeszédbe foglalta; végül nazianzi sz. Gergelyre is, ki a sophisták ellen költői fegyverekkel harczolt és a hitágazatokat, erkölcestant, mind versekbe foglalá. Az apologia ily nemével, valóban, Julián idejétől napjainkig találkozunk. S hogy Chateaubriand helyes eszközt és modort választott a kereszténység védelmére, azt e mű roppant elterjedése s hatása bizonyítja. E műben foglalt gondolatok és érzelmek, még ma is ezer fejben és millió szívben viszhangzanak, s az, a vallásos kebelnek örökké üdvforrása s tápláléka leend.

Hogy még a remekműveknek is vannak árnyoldalaik, már csak abból is következtethetjük, mert azok is emberi művek. Midőn a francziáról van szó, mindjárt elárulja a szerző, hogy franczia. „A félistenekhez hasonlóan, inkább az éghez tartoznak, mint a földhöz,“ — mondja nemzetéről, a 106. lapon. De melyik író nem magasztalja saját nemzetét és honfitársait? Egyes irodalmi személyekre s művekre vonatkozó széptani nézetei, melyek különben nemcsak az izlés, hanem az irodalmi képzettség foka szerint is különbözök lehetnek, szintén kérdés alá jöhetnek pl. midőn azt állítja, hogy Voltaire, Bossuet után, Francziaország legelső történésze (III. k. 110 l.), vagy midőn Machiavellit, mint publicistát a keresztény bölcsészek közé sorozza stb. Azonban ily helyek, a mily ritkák, ép oly csekély fontosságuak is, és a mű fényoldala mellett olyanok, mint árnyalat a képen.

A fordításról most kevés mondani valónk van. Elismeréssel emeljük ki, hogy még nagyobb gonddal és tökélylyel van az kezelve, mint az első, második kötet. Mindenütt szabatos folyékonysággal, világosan és erőteljesen van áttéve az eredeti gondolat. Lényeges fordítási botlásra nem akadtunk; a kül- és belviszonyragok kihagyásainál sem találtunk most hibákat, a részesülő alak áttételében is csak egy-két jelentéktelen helyet kifogásolhatnánk. Még némely igeidőt szerettünk volna tökéletesebben áttéve; így pl. a franczia néha jelen helyett félmultat használ, s a fordító az ily helyeket szintén félmulttal tette át, pedig jobb lett volna jelenel. Ezt különben maga az értelem megmutatja. A fordító itt-ott, á-propos, érdekes megjegyzéseket szö közbe-közbe pl. Bossuet védelmére, a budapesti „bolygó franczia“ felolvasásával szemben; vagy a kigyósi lelkészről, szülőiről, a magyar tudományosság fályavivőiről stb. Megemlítjük még, hogy az előszó helyett, Ch. rövid életrajza van felvéve a mű első kötetébe. Hogy a fordító, a terjedelmes felvilágosító jegyzeteket, ugyszintén a Défense du génie de Christianisme-ot a fordításból elhagyta, mi is helyeseljük, mert ez által tetemesen megkönnyíté e mű megszerzethetését és elterjedését, a mit ismételve szívből ohajtunk. —k.—n.

Könyvészet.

- ALLIOLI J. F., Grosses Epistel- u. Evangelienbuch. n. 8-o. (Regensburg. Pustet.) 70 kr.
- BIBLIOTHECA ascetica ex ordinis S. Benedicti scriptoribus collecta. I. Spiritus Ss. P. N. Benedicti. Ed. B. Rohner. 16-o. III. (Einsiedeln. Benziger.) 1 ft. 40 kr.
- BOLANDEN C. v., Bankrott. Histor. Roman. 1. Bd. 8-o. (Mainz. Kirchheim.) 2 ft. 31 kr.
- BRANDES R., Regel d. heiligen Vaters Benedikt 16-o. (Einsiedeln. Benziger.) 49 kr.
- BUDAPESTI SZEMLE. A m. t. akademia megbízásából szerk. Gyulai Pál. 1877. május. junius. (Bpest.) 2 ft.
- CANTUS ECCLESIASTICUS passionis D. N. Jesu Christi secundum Matthaeum, Marcum, Lucam et Joannem editus. Fol. (Regensburg. Pustet.) 3 ft. 50 kr.
- CHERNEL KÁLM. Köszeg sz. kir. város jelene és multja. I. rész: Jelenkor. 8-o. (Bpest.) 1 ft. 20 kr.
- DENKSCHRIFT d. bischöflichen Ordinariats v. Ermland üb. die gesetzmässige Stellung d. Kirche zur Volksschule in Preussen u. speciell in der Diözese Ermland. Gr. 8. (Braunschweig. Huye.) 28 kr.
- FRAKNÓI V. Vázlatok Magyarország műveltségi állapotairól. (Bpest.) 60 kr.
- GÖRRÉS-GESELLSCHAFT zur Pflege der Wissenschaft im katholischen Deutschland. I. Vereinschrift 1877. Gr. 8-o. (Cöln. Bachem.) 84 kr.
- D' HAULLEVILLE BÁRÓ. A kathol. nemzetek jövője. Ford. Varga J. és Zibrinyi Gy. (Esztergom.) 1 ft. (v. ö. I. Sz. ez évi 4. sz.)
- HORVÁTH MIH. Magyarország történelme. Az új dolgozat második, bővit. kiadása. 1-ső füzet. 8-o. (Bpest.) 1 ft. (E 8 kötetből álló munka — hogy részletenkint is megszerezhető, s bárki is megerőtetés nélkül birtokába juthasson — 30 füzetben fog kiadani, melynek mindegyike egyenként 1 forintjával kapható leend.)
- IHNÁTKO GY. Czigány nyelvtan. 8-o. (Losoncz.) 1 ft. 20 kr.
- KNOLL S., Leiden u. Freunden der jungfräulichen Gottesmutter Maria in Betrachtungen f. den Monat Mai geschildert. 8-o. (Donauwörth. Buchhandlung d. kath. Erziehungsvereins.) 1 ft. 26 kr.
- KUHN A., Roma, die Denkmale der christl. u. d. heiden. Rom. in Wort u. Bild. I. Lfg. n. 4-o. (Einsiedeln. Benziger.) 56 kr.
- KURZ, Dr. ANTON. Der Episkopat. Der höchste vom Presbyterate verschiedene Ordo. Histor. dogm. Abhandlung. 8-o. (Wien. Braumüller.) 1 ft.
- LUKAS JÓZS. A hatodik nagyhatalom vagy a modern sajtó. A m. viszonyokra való tekintettel közli Tomor Fer. (Bpest.) 1 ft. (Legközelebb szólunk róla.)
- MÜNZENBERGER E. F. A., Die Kirchengesetzgebung der französischen Revolution vom Jahre 1790. n. 8-o. (Würzburg. Woerl.) 70 kr.
- NEMZETGAZDASÁGI SZEMLE. Évnegyedes folyóirat a nemzetgazdas., pénzügy és statisztika köréből. Új f. Szerk. György Endrő. I. évf. 1-ső füzet. 8-o. (Bpest.) 1 ft. 60 kr.
- ORIGINUM CISTERCIENSIIUM in quo praemissis congregationum domiciliis adjectisque tabulis chronologico genealogicis veterum abbatiarum a monachis habitatarum fundationes ad fidem antiquissim. fontium primus deser. P. L. Janauschek. Tomus I. (Bpest.) 4-o. 10 ft.
- PÉRIN KÁZ. A keresztény társadalom törvényei. Magyaritá a bpesti nőpapság m. egyházirod. iskolája. (Bpest.) 3 ft. (Jövőre ismertetni fogjuk).
- PETERS J., Der heilige Cyprian v. Carthago, Bischof, Kirchenvater u. Blutzige Christi, in seinem Leben u. Wirken dargestellt. n. 8-o. (Regensburg. Manz.) 5 ft. 60 kr.
- PROCHASKA. Eisenbahnkarte von Oesterreich-Ungarn. Nach dem Stande vom Januar 1877. berichtigte Ausgabe. (Bécs.) 1 ft.
- REGULA sancti patris Benedicti 2. Ed. 16-o. (Einsiedler. Benziger.) 49 kr.
- RIBÁRI FER. tr. A legújabb kor története. Bevezetésül: A XVIII. század bölcsészeti irodalmának ismertetése. 8-o. (Bpest.) 1 ft. 70 kr.
- SCHAEFFLER A., Christenlehre üb. den e. Unterricht v. Gott f. die lieben Kleinen. 8 o. (Regensburg. Manz.) 2 ft. 80 kr.
- STIGMATISIRTEN, die, d. 19. Jahr: Anna Katharina Emerich, Maria v. Mörl, Domenica Lazzari u. 8-o. (Regensburg. Manz.) 3 ft. 56 kr.
- Az 1877. évi TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE. Hivat. kiadás. I-ő füzet. (Bpest.) 20 kr.
- ZOLLNER EV. JÁN. A kath. kereszténység az ő szt. cselekményeiben, időben és helyiségeiben, vagyis egyházi beszédek stb. Atdolgozta Talabér Ján. I. egyh. évf. A szt. cselekmények: I kötet. 3-ik füzet. 8-o. (Budapest.) 1 ft.



Irodalmi vegyesek.

— A pápa ö szentsége ötvenéves püspöksége emléktünnepének alkalmából hazánkban megjelent művek teljes jegyzékét a kegyelet emlékeül az utókornak egybeállítani ohajtván, felkérjük a t. szerző illetőleg kiadó urakat, hogy kiadványuk egy példányát, vagy legalább annak teljes címét nekünk megküldeni sziveskedjenek.

— A budapesti központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája „Könyvészet” rovatunkban jelzett legújabb kiadványában — nagyon czélszerűen — ez évi munkásságának rövid vázolatát adja. Ebből kiemeljük, hogy nyilvános jellegű működésének körébe tartozik az egyháztörténeti repertoir készítése, melyet az iskola 1874-ben dr. Fraknói Vilmos, akadémiai osztálytitkár felszólítására vállalt el. A lefolyt négy év alatt ez irányban tett tudományos buvázkodások ez évben a Zichy grófok okmánytárának I. s III. kötete, „Magyar történeti” emlékek XVIII. kötete, Fejér György „Codex Diplomaticus” IV. kötete átvizsgálásával gyarapítottak. Az iskola belmunkásságát 27 rendes, 8 rendkívüli és 6 bizottmányi gyűlésben fejté ki. Kedvesen vesszünk tudomást arról, hogy a komolyabb irányu eredeti dolgozatok tekintélyes számuak. Az iskola könyvtára 2531 mü- 3683 kötetből áll. Takarékpénztárban 2000 frt kamatoz. Részvényes tagjainak száma 320.

— A bécsi egyetemi könyvtár folyó hó 13-án ünnepelte fennállásának századik évfordulóját, mely napon 1777-ben a „Vienesches Diarium”, (az akkori hivatalos ujság) tudósítása szerint nyílt meg a közönség számára. Könyvkészlete akkor 45000 kötetből állott, melyek egy szálig eltörölt jezsuita-collegiumokból származtak. Ma a kötetek száma 240,000 s a könyvtárból fenállása óta, ha a kimutatás hiteles, hatodfél millió olvasó kilenczmillio könyvet használt; ezek közt van I. Napoleon is, ki Schönbrunnban tartózkodásakor 1809 ben több könyvet hozatott abból, ezek közt számos egyházi munkát s Garnier „Histoire de France” címü művét, melynek XII. kötete számos, maig is látható nyomát mutatja az általa történt használatnak. („R”)

— A nemzeti muzeum könyv- és kéziratgyűjteménye az utolsó három év alatt 18,038 nyomtatványnyal, 596 kézirattal s 18,214 oklevéllel szaporodott.

— Fraknói Vilmos. a müncheni bajor államlevéltárban a Hunyadi-család archivumának

nagy részét megtalálta, melynek történetiróink eddig csak néhány töredékét ismerték. Frangepán Beatrix, Mátyás király fiának, Corvin Jánosnak özvegye vitte magával e levéltárt, mely előbb Ansbachba, később Münchenbe került.

— A Törökországból hazakerült, s lapunk mult számában felsorolt művek közül 11 biztosan 2 valószínűleg Corvina; a nem Corvinák közt legrégebb a XIV. századból való.

— Az „Illustrirte Zeitung” szerint az öt világ-részben körülbelül 24,000 hirlap létezik, mintegy 50,000 hirlapíróval és 2,500,000 előfizetovel — ez pedig a legkisebb mérték szerint van számítva. Az európai államok következőképen oszlanak meg e tekintetben: Németországban van 3750 lap, Angliában 2500, Franciaországban 1000, Ausztria-Magyarországban 1500, Olaszországban 1200, Oroszországban 500, Halvétíában ugyanannyi, Spanyolországban 350, Svédországban s Belgiumban egyenként 300, Dánia, Hollandia s Portugáliában egyenként 250, Török- és Görögországban egyenként 100, Amerika 9000, Ázsia, Afrika, Ausztralia egyenként 100 hirlappal rendelkeznek. Ezen mennyiségnek több mint felét a politikai ujságok töltik be. Aránylag legkevesebb vidéki lappal Anglia s Franciaország bír, csakhogy ezek meg világlapokkal rendelkeznek.

— A magyar Akadémia utolsó közgyűlésén elnökké Lónyay M. gróf választott. Találón írja az akadémiai választásokra vonatkozólag a „Rel.”: csak következetes eljárás volt, hogy másodelnökké is a kálvinista Csengery választott meg, ki az elnök urnak a magyar földhitelezetnél is jobb keze. . . . De mintha ez a „Trinum” még sem lenne egészen „perfectum”, a tettes Akadémia Arany Jánost, a „véletlenül” kálvinista főjegyzőt, ki már annyiszor lemondani akart, gyengéd erőszakkal ismét csak marasztalta, miből a pessimisták ugyan azt következtetik, hogy egyelőre nincs az országban rendelkezésre álló, kiszolgált egyetlenegy rectram se, kit e fizetésbe becsinálhatni; mi pedig, mint jólelkü optimisták, ép az ellenkező következtetést vonjuk, hogy t. i. e dieső aera alatt mindnyájáról annyira gondoskodva van, hogy már nem is szorulnak a „tudomány”-ra; t. cz. katolikus papjaink pedig ezentul is csak kötelességüknek ismerjék, végrendeleti s egyéb ajándékaikkal az Akademiát felvirágoztatni; mert a mit netán katolikus czélokra adnának, azt maholnap amugyis eleonfiscálják.

TARTALOM:

Az egri egyházmegyei irodalmi egy-
let közgyűléséről.
Szemle: Dr. Zánkay. „Az egy-
házi gyógybüntetések.”

Kazaly Imre. „A kath. Egyházjog-
tan kézi könyve.”
Gubicza I. „Chateaubriand, A ke-
reszténység szelleme.”

Könyvészet.
Irodalmi vegyesek.

A megrendelések teljesítésére ajánlja magát **Szolcsányi Gyula**, könyvkereskedő Egerben.

Nyomatott az érseki lyceum könyvnyomdájában, Egerben, 1877.